

EU Natuurherstelverordening

Vereniging voor milieurecht
7 november 2024, Universiteit Utrecht

Harm Dotinga (harm.dotinga@vogelbescherming.nl)

Veel beschermde natuurwaarden in EU bevinden zich in een **matige** tot **zeer** ongunstige staat van instandhouding

Habitats

81%

NL: 89%

Vogels

39%

NL: 50% (broedvogels)

Andere soorten

63%

NL: 69%

Herstel onder EU natuur- en milieuwetgeving

- **Vogelrichtlijn (VR) & Habitatrictlijn (HR):**
 - Algemeen hersteldoel > gunstige staat van instandhouding (GSI) van soorten/habitats
 - Geen definitie van herstel
 - Geen deadline
 - Meeste herstelmaatregelen gericht op Natura 2000
 - Geen verplichting voor nationale herstelplannen
- **Kaderrichtlijn water (KRW) & Kaderrichtlijn mariene strategie (KRM)**
 - Algemene hersteldoelen > goede toestand (GT)/goede milieutoestand (GMT)
 - Wel deadlines, maar (te) weinig concrete verplichtingen voor herstelmaatregelen
- **Natuurherstelverordening (NHV) vult deze lacunes**

EU natuurherstelverordening: doelen

- Overkoepelende EU doelstelling (art. 1)
 - In 2030: herstelmaatregelen in tenminste 20% van EU's land en zee
 - In 2050: herstelmaatregelen voor ALLE aangetaste ecosystemen
- Specifieke hersteldoelen (art. 4-13):
 - Land-, kust- en zoetwaterecosystemen
 - Mariene ecosystemen
 - Stedelijke ecosystemen
 - Rivierecosystemen
 - Bestuiverpopulaties
 - Landbouwecosystemen
 - Bosecosystemen

Definities (art. 3 NHV)

Herstel = “het proces van het **actief of passief ondersteunen** van het herstel van een ecosysteem teneinde de structuur en functies ervan te verbeteren met als doel de biodiversiteit en de veerkracht van het ecosysteem in stand te houden of te verbeteren ...”

Te realiseren door:

- Verbeteren van gebieden met (aangetaste) habitattypen tot een “**goede toestand**”
- (Her)ontwikkeling van habitattypen nodig voor realiseren “**gunstige referentieoppervlakte**”
- Verbeteren van habitats van soorten tot “**voldoende kwaliteit**” en “**voldoende kwantiteit**”
- Bereiken van “**bevredigende niveaus**” voor indicatordoelen (art. 8 t/m 12 NHV)

Koppeling met doelen en definities van VHR en KRM: **GSI** en **GMT**

Land-, kust- en zoetwaterecosystemen (art. 4)

Herstelmaatregelen	Hersteldoel en termijn	Bijzonderheden
Verbeteren toestand habitattypen in bijlage I NHV die niet in goede toestand verkeren	30% van totale oppervlakte in 2030 60% van totale oppervlakte in 2040 90% van totale oppervlakte in 2050	Tot 2030 voorrang aan habitattypen in Natura 2000-gebieden Afwijken onder voorwaarden mogelijk bij “veel voorkomende en wijdverspreide habitattypen” (verspreidingsgebied van meer dan 10.000 km², beslaat meer dan 3% van grondgebied lidstaat).
(Her)ontwikkelen habitattypen in bijlage I NHV	30% van extra oppervlakte in 2030 60% van extra oppervlakte in 2040 100% van extra oppervlakte in 2050	Waar nodig om “gunstige referentieoppervlakte” te realiseren Binnen en buiten Natura 2000-gebieden Afwijken van einddoel (90% ipv 100%) onder voorwaarden mogelijk voor specifiek habitatype op basis van “passende motivering”
Habitats van soorten: alle inheemse vogels en alle HR-soorten	Voldoende kwaliteit en kwantiteit (cf. definities in art. 3) voor alle soorten te realiseren in periode 2030-2050	Verbeteren, (her)ontwikkelen en verbinden Binnen en buiten Natura 2000-gebieden Toenemende trend

Mariene ecosystemen (art. 5)

Herstelmaatregelen	Hersteldoel en termijn	Bijzonderheden
Verbeteren toestand habitattypen in bijlage II NHV die niet in goede toestand verkeren	Groepen 1 t/m 6: 30% van totale oppervlakte in 2030 60% van totale oppervlakte in 2040 90% van totale oppervlakte in 2050 Groep 7 (zachte sedimenten): 2/3 van door lidstaat bepaald % in 2040 100% van door lidstaat bepaald % in 2050	Groep 7: % wordt zodanig vastgesteld door lidstaat dat dit niet in de weg staat aan realiseren goede milieutoestand (KRM)
(Her)ontwikkelen habitattypen in bijlage II NHV (groepen 1 t/m 6)	30% van extra oppervlakte in 2030 60% van extra oppervlakte in 2040 100% van extra oppervlakte in 2050	Waar nodig om “gunstige referentieoppervlakte” te realiseren Binnen en buiten Natura 2000-gebieden Afwijken van einddoel (90% ipv 100%) onder voorwaarden mogelijk voor specifiek habitatype op basis van “passende motivering”
Habitats van soorten: alle zeevogels, alle mariene HR-soorten en 22 vissoorten (bijlage III NHV)	Voldoende kwaliteit en kwantiteit (cf. definities in art. 3) voor alle soorten te realiseren in periode 2030-2050	Verbeteren, (her)ontwikkelen en verbinden Binnen en buiten Natura 2000-gebieden Toenemende trend

Groepen habitats in bijlagen NHV

Bijlage I (6 groepen)

- 1) Wetlands (aan de kust en in het binnenland)
- 2) Grasland en overige weidehabitats
- 3) Rivier-, meer-, alluviale en oeverhabitats
- 4) Bossen
- 5) Steppe-, heide- en struikhabitats
- 6) Rotsachtige en duinhabitats

Omvat alle betrokken habitattypen van HR

Bijlage II (7 groepen)

- 1) Zeegrasvelden
- 2) Bossen van macroalgen
- 3) Mossel- en oesterbanken
- 4) Kalkwiervelden
- 5) Spons-, koraal- en koraligene velden
- 6) Hydrothermale en koude submariene bronnen
- 7) Zachte sedimenten (boven 1000 m. diepte)

Alle mariene habitattypen HR én andere habitattypen (EUNIS)

Verbeterplicht en verslechteringsverbod (art. 4 en 5)

Maatregelen voor **herstel(en)de habitats** (resultaatsverplichting):

- Gebieden waar herstelmaatregelen van toepassing zijn: “**voortdurende verbetering**”
- Gebieden waar goede toestand/voldoende kwaliteit is bereikt: “**niet significant verslechteren**”

Maatregelen ter **voorkoming van een significante verslechtering** van gebieden buiten Natura 2000 **waar habitattypen voorkomen** of nodig zijn voor het bereiken van hersteldoelen (inspanningsverplichting: “trachten”).

Verslechteringsverboden *kunnen* buiten Natura 2000 worden toegepast op **niveau van biogeografische regio** (nationaal), mits:

1. geen alternatieven;
2. systeem van compensatie;
3. geen afbreuk aan halen doelen;
4. monitoring en verslaglegging.

NB: dit is alleen toegestaan voor land-, kust- en zoetwaterecosystemen, niet mariene ecosystemen!

Bovenstaande geldt “**onverminderd**” HR > “gewone” verslechteringsverbod geldt voor Natura 2000 (art. 6 lid 2 HR).

Verslechteringsverbod: uitzonderingen (art. 4 en 5)

Algemene uitzonderingen:

- Overmacht (waaronder natuurrampen)
- Klimaatverandering
- Handeling of nalatigheid van derde landen (buiten Natura 2000)
- Plan of project van groot openbaar belang mits geen minder schadelijke alternatieve oplossingen beschikbaar zijn (buiten Natura 2000)
- Plan of project dat is goedgekeurd overeenkomstig art. 6 lid 4 HR (binnen Natura 2000)

Bijzondere uitzonderingsmogelijkheden:

- Projecten gerelateerd aan energie uit hernieuwbare bronnen (art. 6)
- Nationale defensie (art. 7)

Stedelijke ecosystemen (art. 8)

Geen nettoverlies van totale nationale oppervlakte stedelijke groene ruimte en stedelijke boomkroonbedekking **in 2030** (i.v.m. 2024)

Uitzondering mogelijk voor al erg groene en boomrijke steden

Vanaf 01/01/2031:

- **toenemende trend** in totale nationale oppervlakte stedelijke groene ruimte totdat **bevredigend niveau** is bereikt;
- **toenemende trend** in elk stedelijk ecosysteemgebied in boomkroonbedekking totdat **bevredigend niveau** is bereikt.

Rivierecosystemen (art. 9)

Inventarisatie van alle kunstmatige barrières

In kaart brengen en **verwijderen van (overbodige) barrières** die bijdragen aan:

- Doelen voor rivierhabitats (art. 4)
- Doel van herstel van ten minste **25.000 km vrijstromende rivieren** in de EU in 2030

Maatregelen om **natuurlijke functies van overstromingsgebieden** te verbeteren

Verzekeren instandhouding van natuurlijke verbindingen en functies na herstel

Onverminderd KRW en andere verplichtingen

Bestuiverpopulaties (art. 10)

Tijdige, passende en doeltreffende maatregelen voor **verbeteren diversiteit** van bestuivers (insecten) en **keren afname** van bestuiverpopulaties uiterlijk **in 2030**

Daarna een **toenemende trend** voor bestuiverpopulaties realiseren totdat **bevredigende niveaus** zijn bereikt

Ontwikkelen methode voor monitoring (Commissie, deadline: 19/08/2025)

Ondersteuning van lidstaten door EU agentschappen

Landbouwecosystemen (art. 11)

Herstelmaatregelen om biodiversiteit van landbouwecosystemen te verbeteren
(aanvullend aan maatregelen o.g.v. art. 4!)

Maatregelen om een **toenemende trend** te realiseren van ten minste 2 van 3 **indicatoren**
(totdat **bevredigende niveaus** zijn bereikt):

- graslandvlinderindex
- voorraad organische koolstof in minerale bodems onder akkerland
- het percentage landbouwgrond met landschapselementen met hoge diversiteit

Maatregelen voor bereiken vereiste nationale niveaus soorten **boerenlandvogelindex**
(bijlage V NHV)

Herstelmaatregelen (inclusief vernatting) voor ontwaterde **veengebieden**:

- 30% in 2030 (minstens 1/4 vernat)
- 40% in 2040 (minstens 1/3 vernat)
- 50% in 2050 (minstens 1/3 vernat)

Flexibiliteit en uitzonderingen.

Bosecosystemen (art. 12) + aanplant 3 miljard bomen (art. 13)

Herstelmaatregelen om biodiversiteit van bosccosystemen te verbeteren (aanvullend op art. 4)

Realiseren op nationaal niveau van **toenemende trend** voor index van algemene bosvogels (bijlage VI) totdat **bevredigende niveaus** zijn bereikt

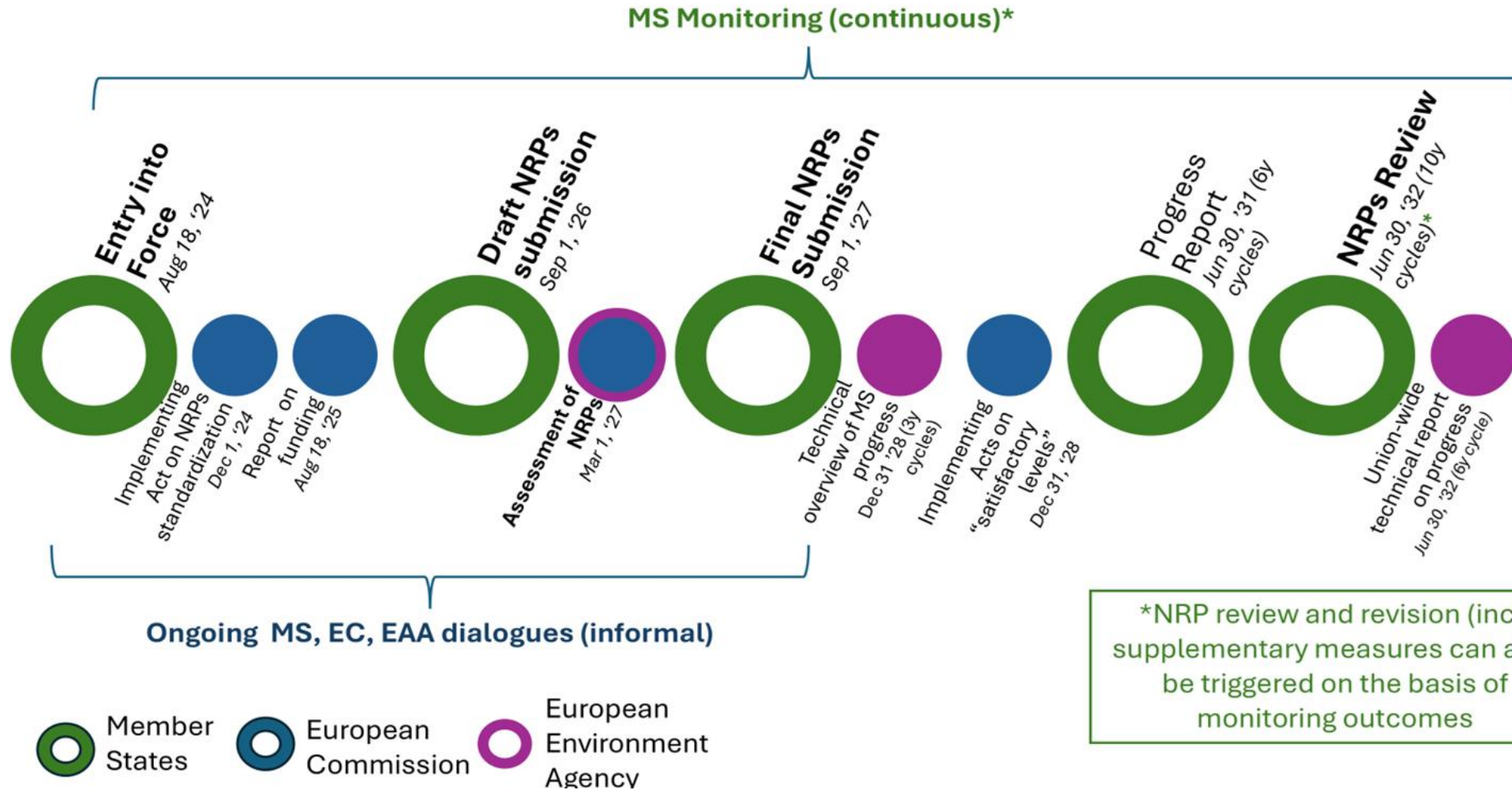
Idem voor minstens 6 van volgende 7 **indicatoren**:

- staand dood hout;
- liggend dood hout;
- aandeel bossen met ongelijkjarige structuur;
- bosverbindingen;
- de voorraad organische koolstof;
- aandeel inheemse boomsoorten;
- diversiteit van de boomsoorten.

Uitzonderingen: overmacht, klimaatverandering

Aanplant met volledige inachtneming ecologische beginselen

Nationaal herstelplan: tijdpad

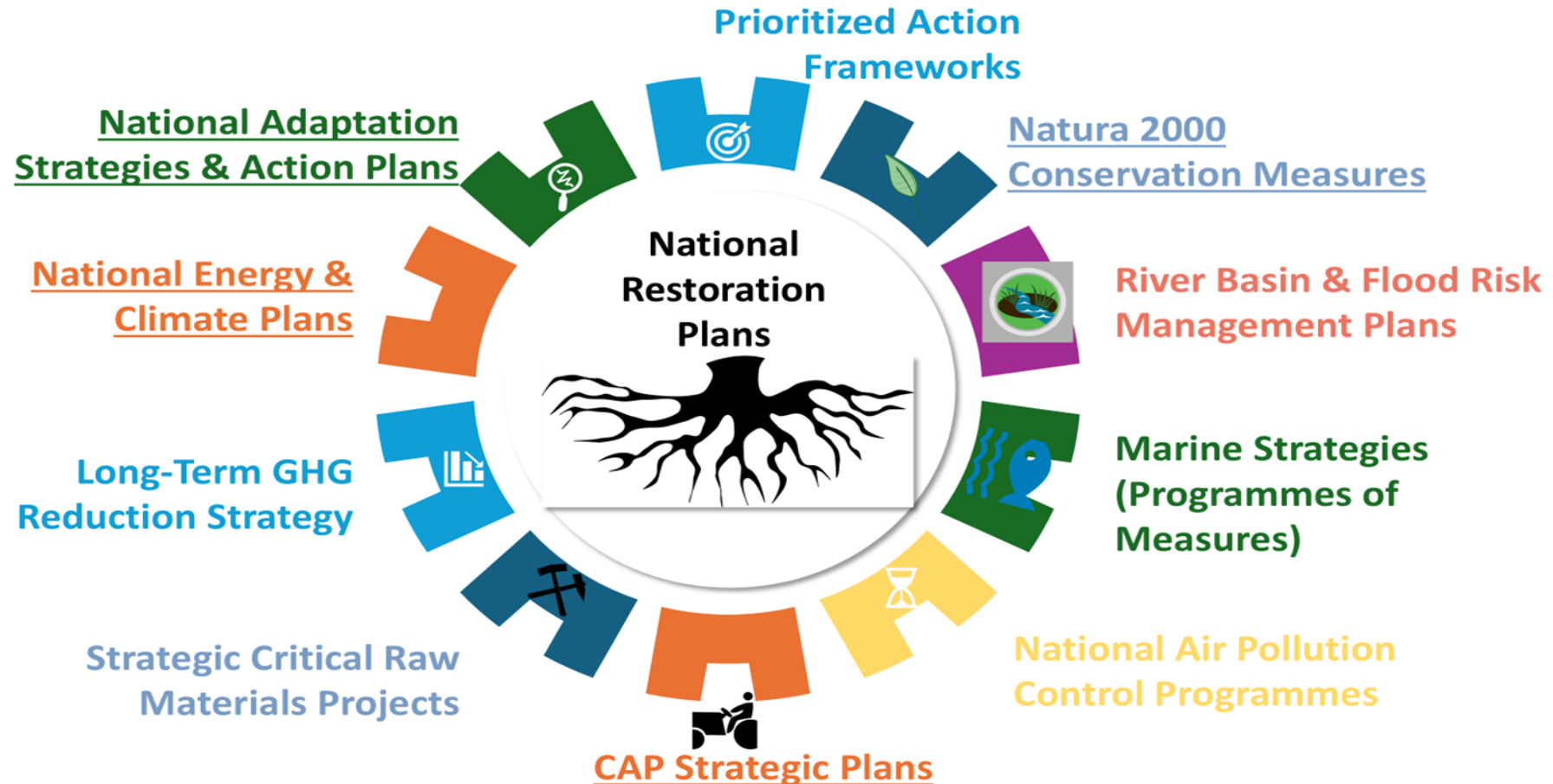
Nationaal herstelplan: herstelmaatregelen

- Lidstaten hebben nodige vrijheid bij keuze van herstelmaatregelen
- Voorbeelden in bijlage VII NHV
- Lidstaat beslist:
 - welke herstelmaatregelen waar worden getroffen om doelen te bereiken
 - wat de “meest geschikte gebieden” zijn voor herstelmaatregelen
 - wat de “bevredigende niveaus” zijn voor indicatordoelen
 - wat het precieze tijdschema is voor de uitvoering van de herstelmaatregelen

Nationaal herstelplan: voorbereiding (art. 14 NHV)

- Monitoring en onderzoek om na te gaan **welke herstelmaatregelen nodig zijn om hersteldoelen te bereiken**, rekening houdend met “de meest recente wetenschappelijke bevindingen”
- **Kwantificeren te herstellen oppervlakte habitats** voor realiseren doelen art. 4 en 5 (op basis van huidige toestand en verspreiding, historische verspreidingsgegevens, verwachte veranderingen door klimaatverandering, wat nodig is voor realiseren GSI, enz.)
- **Vaststellen bevredigende niveaus voor indicatordoelen** (uiterlijk in 2030)
- In kaart brengen:
 - stedelijke ecosystemen, te herstellen landbouw- en bosgebieden, enz.
 - **synergieën** met klimaatmaatregelen, bodemdegradatieneutraliteit, rampenpreventie, land- en bosbouw, hernieuwbare energie ontwikkeling ...

Synergie en samenhang met ander beleid

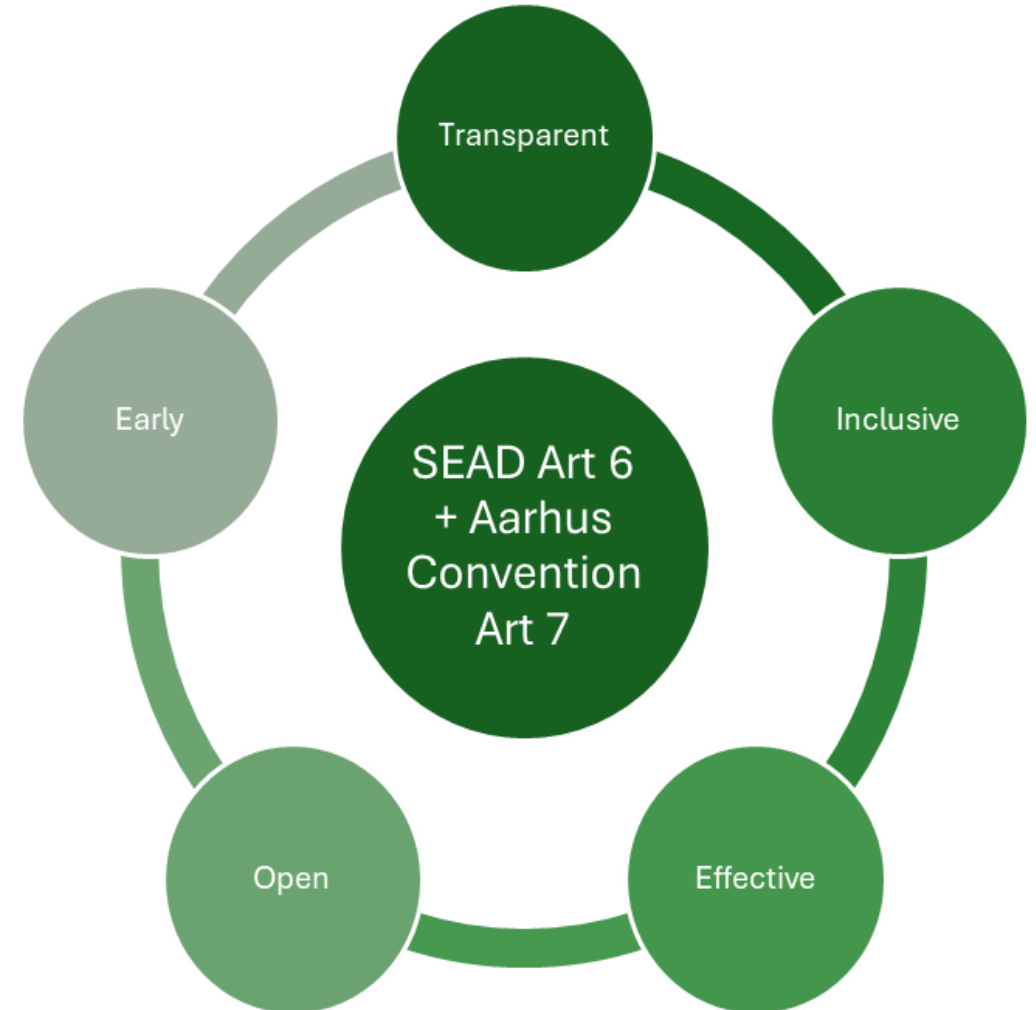

Coördinatie met GVB bij herstelmaatregelen in mariene ecosystemen (art. 18 NHV)

Nationaal herstelplan: publieke participatie

De lidstaten verzekeren dat het herstelplan op **open, transparante, inclusieve en doeltreffende wijze wordt voorbereid** en dat het **publiek, waaronder alle belanghebbenden, in een vroeg stadium reële mogelijkheden tot inspraak krijgt in de voorbereiding ervan**. Raadplegingen voldoen aan de in Richtlijn 2001/42/EG [strategische milieubeoordeling] uiteengezette vereisten (art. 14 lid 7 NHV).

Toegang tot de rechter overeenkomstig Aarhus-regels (preambule NHV, par. 82).

NHV kort samengevat

Art. 1-3	Overkoepelende doelstelling, geografisch toepassingsgebied, definities	• Herstel van biodiverse en veerkrachtige ecosystemen, mitigatie en adaptatie klimaatverandering, voedselzekerheid, nakomen internationale verplichtingen• EU hersteldoelen 2030 (20%) and 2050 (100%) voor land en zee• Herstel als proces van actief of passief herstel van ecosystemen
Art. 4-13	Hersteldoelen en -verplichtingen	• 8 specifieke ecosystemen• 1 functionele soortengroep (bestuivers)• Verbintenis om drie miljard bomen te planten• Art. 4-5 sluiten aan bij VHR en KRM
Art. 14-19	Nationale herstelplannen	• Uitvoeringskader met deadlines: voorbereiding, inhoud, ontwerp, beoordeling, evaluatie, herziening• Randvoorwaarden: synergieën met ander beleid, participatie belanghebbenden, financiering• Uniform format voor herstelplan (Commissie: 01/12/2024 ontwerp)
Art. 20-21	Monitoring en verslaglegging	• Monitoring: toestand, kwaliteit en trends habitats en indicatoren (om 6 jaar)• Verslaglegging (uiterlijk 30/06/28, daarna om 3 resp. 6 zes jaar)• Commissie: richtsnoeren• EEA en Commissie: voortgangsrapportages
Art. 22-28, 7 Bijlagen	Procedurele en slotbepalingen, bijlagen	• Procedure wijziging bijlagen• Evaluatie door EC van toepassing NHV (uiterlijk 21/12/2033)• Tijdelijke schorsing mogelijk door EC bij noodsituatie in landbouwproductie• Bijlagen: habitatgroepen, additionele mariene soorten, indicatoren landbouwecosystemen, nationale index algemene boerenlandvogels, biodiversiteitsindicatoren boecosystemen, voorbeelden herstelmaatregelen